

SOSYAL HİZMET VE OKUL SOSYAL HİZMETİ BİR LÜTUF DEĞİL, ETİK, HUKUK VE SİSTEMİK BİR ZORUNLULUK OLUP GELECEĞİN ÇİMENTOSUDUR!

BÖLÜM 1: IFSW 2018 Küresel Sosyal Hizmet Etik İlkeleri Analizi

Türkiye’de halen okul sosyal hizmetinin (OSH) kurumsal bir yapıya kavuşmamış olması, sadece bir istihdam sorunu değil; **IFSW (International Federation of Social Workers) ve 2018 Küresel Sosyal Hizmet Etik İlkeleri (IFSW 2018 Global Social Work Ethical Principles)**"nin dokuz temel maddesi ele alındığında, çok katmanlı bir hak ve meslek etiği ihlalidir.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğininde üyesi olan IFSW Hakkında Kısa Bilgi;

- **Küresel Temsil:** Dünya genelinde 140'tan fazla ulusal sosyal hizmet birliğini ve 3 milyondan fazla sosyal hizmet uzmanını temsil eder.
- **Etik Standartlar:** 2018 yılında güncellenen "**Global Social Work Ethical Principles**" (Küresel Sosyal Hizmet Etik İlkeleri), dünya genelindeki tüm sosyal çalışanlar/sosyal hizmet uzmanları için temel rehberdir.
- **İş Birliği:** Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve UNICEF gibi kuruluşlarla danışmanlık statüsünde iş birliği yaparak sosyal adaleti ve insan haklarını savunur.

Bu organizasyon, sosyal hizmetin sadece bir meslek değil, aynı zamanda dünya çapında bir **insan hakları disiplini** olarak tanınması için çalışır.

Okul Sosyal Hizmetinde 9 Etik İlke ve İhlal Analizi

1. İnsan Onuru ve Değerinin Tanınması

IFSW, bireyin onurunun ancak yaşam koşulları ve sosyal ortam ile ilgili sosyal bağlamı (ailesi, okul, çalışma hayatı dahil sosyal çevresi, ekonomik durumu) içinde bir bütün olarak tanınabileceğini belirtir. Hem kişisel hemde kurumsal açıdan iyilik hali/esenlik ve sosyal koruma ise ,insan hakları, çocuk hakları ve sosyal haklar ile birlikte öne çıkarır.

- **Analiz:** Türkiye'de okullarda okul sosyal hizmet bölümü olmadığı için sosyal hizmet uzmanı (SHU) /sosyal çalışmacı (SÇ) bulunmadığı için çocuk sadece bir "öğrenci numarası" olarak görülür. Çocuğun yoksulluğu, evdeki şiddeti veya travması "okul dışı" kabul edildiğinde, onun **insanlık onuru ve bireysel bütünlüğü** sistem tarafından parçalanmış olur.

2. İnsan Haklarının Teşviki

Sosyal hizmet, insan haklarının var olması için yöntem ve araçlarla uygulamasıdır.

- **Analiz:** Hakra arasında "Eğitim hakkı", **BM Çocuk Hakları Sözleşmesi** gereği korunma ve gelişim hakkından ayrılamaz. SHU/SÇ yokluğu, risk altındaki çocukların (istismar mağduru, terk ve çocuk işçiliği riski) erken tespitini engeller. Bu durum, devletin çocuğu okul sınırları içinde koruma yükümlülüğünü yerine getiremediği bir hak ihlali alanıdır.

3. Sosyal Adaletin Teşviki (Üç Boyutlu İhlal)

- **3.1 Ayrımcılıkla Mücadele:** Okul sosyal hizmeti ve dolayısıyla SHU/SÇ yokluğu; mülteci, engelli veya yoksul çocukların dezavantajlarını derinleştirir. Sistem "eşit" görünür ama fiilen adaletsizliği üretir.
- **3.2 Kaynaklara Erişim:** Sosyal hizmetlere, sosyal yardımlara ve çocuk koruma mekanizmalarına erişim profesyonel bir köprü (SHU/SÇ) gerektirir.
- **3.3 Politikaların Eleştirisi:** IFSW, sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacıya "savunuculuk" rolü yükler. Haklara erişim ise öncelik olup okulda SHU/SÇ olmaması, adaletsiz eğitim politikalarını içeriden raporlayacak sesin susturulmasıdır.

4. Kendi Kaderini Tayin Hakkı (Self-Determination)

Bireylerin kendilerini etkileyen kararlarda özne olması etik bir zorunluluktur.

- **Analiz:** Disiplin kurullarında veya okul değişikliği süreçlerinde çocuğun sesi duyulmaz. SHU/SÇ'nin "etik arabulucu" rolü eksik olduğunda, kararlar "çocuğa rağmen" alınır ve çocuğun **kendi yaşamı üzerinde söz hakkı** elinden alınır.

5. Katılım Hakkı

IFSW, bireylerin demokratik süreçlere ve kendilerini ilgilendiren her türlü sosyal sürece katılımını zorunlu görür.

- **Analiz:** Sosyal hizmetin "güçlendirme" (empowerment) perspektifi olmadan, çocuklar eğitim sisteminde pasif nesnelere kalır. SHU/SÇ, çocuklara hak arama bilincini kazandırmak,,yanında olarak ve de taraf olarak onların sisteme aktif katılımı gibi köprü görevini sağlar.

6. Gizlilik ve Mahremiyet

Hassas bilgilerin profesyonel etik sınırlar içinde saklanması esastır.

- **Analiz:** SHU/SÇ ve yetkinlik eksikliğinde, çocuğun en mahrem bilgileri (ailevi krizler, istismar şüpheleri) profesyonel etik eğitimi almamış idari personel veya öğretmenler arasında yayılabilir. Bu durum, **Anayasa m.20** (Özel hayatın gizliliği) ilkesinin kurumsal düzeyde ihlalidir.

7. Bütünsel İnsan Yaklaşımı (Holistik Bakış)

Bireyin biyopsikososyal bütünlüğü ve bilimsellik ile aktif uyum, sosyal hizmetin temel çalışma aksıdır. Sosyal teşhis ve yetkinliği öne çıkaran risk yönetimi ise önceliklidir.

- **Analiz:** Mevcut eğitim sistemi sadece bilişsel/akademik gelişime odaklanır. Oysa sosyal ortam ve yaşam koşulları açısından yoksulluk veya travma öğrenmeyi engeller. Bütünsel

bakış açısı olmadığında, sosyal kökenli sorunlar yanlış bir şekilde "disiplin problemi" veya "başarısızlık" olarak etiketlenir.

8. Mesleki Yeterlilik ve Yetkinlik (Competence)

IFSW, hizmetlerin o alanda bilimsel eğitim almış yetkin profesyonellerce verilmesini şart koşar.

- **Analiz:** Sosyal inceleme ve aile müdahalesi gibi sosyal hizmet konusunda ki uzmanlık ve yetkinlik gerektiren görevlerin rehber öğretmenlere yüklenmesi, **yetkinlik ilkesinin** ağır bir ihlalidir. Hak sahine erişim engellenir. Bu durum hem hizmetin niteliğini bozar hem de etik bir rol karmaşası yaratır. Yetki gaspı ve kamu zararına neden olur.

9. Mesleki Dürüstlük ve Kurumsal Sorumluluk

Bu madde, mesleğin etik sınırlarını koruma ve kurumun etik dışı (ihmkar) uygulamalarına karşı durma sorumluluğunu içerir. Pasif bir mesleğin yerine aktif sosyal hizmet açısından insan hakları ile ilgili Avrupa Konseyi kararlarının dikkat edilmemesi, etik ve ilkelerin aşınmasına ek olarak, hırpalanmasına yardım eder. Anayasal görev bağlamında sosyal devlet özelliği açısından var olan temel haklar arasında insan hakları ve sosyal haklara erişimin engellenmesini etkileyerek hem sosyal devlet ve sosyal adaleti zedeler. Çocuklar dahil hak sahiplerinin yanında ve taraf olması yerine korumasız bırakılması için süreklilik beslenir. Adalet, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerin tamamlayıcı unsur olan sosyal hizmetlerin dışlanması ile oluşan boşlukların bilinçli bir şekilde ve hukuk eli ile doldurulmasıyla normalin dışında sosyal hizmetlerin zannedilmesi sağlanır.

- **Analiz:** Devletin Anayasa , Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartına dayalı olarak hem hukuksal, hem sosyal hem de ekonomik açıdan aileleri dahil çocukları ve gençleri koruma sözü verip (ÇKK m.6, m.44) okul gibi en kritik alanda SHU/SC'lerin görevde yer almaması; sosyal hizmetler yönetimin de sosyal hizmet odaklı koruma birim dahil yapısal eksiklikle süre gelen birliktelik ve ortaklık kurumsal bir **dürüstlük krizidir. Hukuki skandaldır.** Sosyal hizmeti dışlayan bir yönetim yapısı, çocuğun üstün yararını koruduğunu iddia ederek etik bir yanıltma yaratmaktadır.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

- Türkiye'de kısaca OSH'nin kurumsallaşmamış olması; bir **hukuki skandal**, bir **etik kriz** ve bir **anayasal ihmaldir.**
Sistemik Boşluk: Mevcut yapı, sorunları ortaya çıkmadan önlemek yerine, sorunlar "suça" veya "travmaya" dönüştükten sonra müdahale etmektedir. Bu durum **Gençlik Suçluluğunu** bizzat sistem eliyle beslemektedir.
- **Kaçınılmaz Gerekliklik:** IFSW 2018, Avrupa Sosyal Şartı, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve T.C. Anayasası'nın birbiriyle uyumlu hale gelmesi için; her okulda bağımsız ve tarafsız konumunda içeren "Sosyal Hizmet Birimi" kurulması ve SHU/SC'nin görev alması, bir lütuf değil, **gecikmiş bir haktır.**

BÖLÜM 2: Uluslararası Sözleşmeler ve Anayasal Aykırılıklar

2.1. Anayasa Madde 41 (Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları): Bu madde, "Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır" der. Okulda SHU bulunmaması, koruyucu tedbirlerin başlangıç noktasının felç olmasıdır. Madde 41, devlete çocukları koruma konusunda **aktif bir ödev** yükler; bu ödev ancak okul temelli bir sosyal hizmet yapısıyla yerine getirilebilir.

2.2. Anayasa Madde 90 (Hukuk Hiyerarşisi): Anayasa m.90 uyarınca, temel haklara ilişkin uluslararası antlaşmalar (BM ÇHDS, Avrupa Sosyal Şartı) kanunların üzerindedir. Devlet, bu sözleşmelerdeki "sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı" ve bu hizmeti kurma ödevi (ASŞ m.14) ve görevin yanı sıra "istismarı önleme" (ÇHDS m.19) yükümlülüklerini m.90 gereği yerine getirmek zorundadır. Aktif bir sosyal hizmeti sosyal haklara erişim içinde önceliklidir. Ama ve fakat gibi mazeret üretmemek içindir. Gereği yerine aksi durum bu hakları ret etmektir.

2.3. Anayasa Madde 42 (Eğitim Hakkı): Eğitim hakkı, sadece okula gidiş değil, çocuğun sosyal engellerden (yoksulluk, travma) arındırılarak okulda tutulmasıdır. SHU/SÇ yokluğu, dezavantajlı çocukların eğitim hakkının ve koruma boyutunun fiilen gasp edilmesidir.

BÖLÜM 3: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu İhlalleri ve Uygulama Skandalları

3.1. ÇKK Madde 6 (Adli ve İdari Bildirim):

"Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları,, korunma ihtiyacı olan çocuğu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirmekle yükümlüdür."

Analiz: Halen okulda sosyal hizmet eksenli bir izleme birimi ve SHU/SÇ olmadığı gibi okul müdürü ve rehber öğretmenler dahil eğitim hizmetinde yer alan çalışanlar açısından bu bildirim mekanizması işletilmemektedir. ÇKK ile halen yapısal sorun bilinçli bir şekilde devam etmektedir. Sosyal riskler fark edilmemekte, bildirim yükümlülüğü kağıt üzerinde kalarak kanunu aykırı bir **adalet ve hukuki skandala** dönüşmektedir.

3.2. ÇKK Madde 44 (Kamu Görevlisi Sorumluluğu) – Aynen Metin:

"Madde 44- (1) Bu Kanun kapsamına giren görevlerle bağlantılı olarak kamu görevlileri hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz."

Analiz: Çocukların üstün yararı dahil Temel İlkeler için öne çıkarılan bu madde, çocuk koruma görevini ihmal eden kamu görevlisi için "soruşturma izni" engelini

kaldırır.Önemli bir maddedir. TCK.4 maddesi ile birlikte ele almayı gerekmektedir. Okulda SHU/SÇ olmadığı için bir çocuğun zarar görmesi durumunda, idareciler ve öğretmenler 4483 sayılı Kanun'un koruması olmaksızın **doğrudan yargılanma riski** altındadır. SHU/SÇ istihdamı, kamu görevlilerini bu hukuki riskten koruyacak profesyonel bir kalkandır.Ancak işletilmediği için ve bu yöndeki sessizlik bir çocuk hakları ve insan hakları sorunu olarak süre gelmektedir.

3.3. ÇKK Madde 45 (Kurumların Görevleri)

"Madde 45- (1) Bu Kanunun 5 inci maddesinde yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden; (a) ve (e) bentlerinde yazılı danışmanlık ve barınma tedbirleri Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve yerel yönetimler, (b) bendinde yazılı eğitim tedbiri Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, (c) bendinde yazılı bakım tedbiri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, (d) bendinde yazılı sağlık tedbiri Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilir."

Analiz: Kanun, görev paylaşımını net yapmıştır. Ancak sosyal hizmetler yönetimindeki yapısal eksiklik nedeniyle bu kurumlar arası eşgüdüm halen sağlanmamaktadır.Sosyal hizmet konusunda eğitim almamış kişilerin düzenlenmesi ile sosyal hizmetin hem dışlanması hem de keyfilikleri ve de hukuksuzluğu besler. Çocukların üstün yararını anlamsız ve değersiz kılarken okul terk ve gençlik suçluluğu açısından SHU/SÇ okulda risk yönetimini içerecek yetkinliğinin aranılmaması ve m.45'teki bu görev dağılımının kağıt üzerinde kalmasına neden olmaktadır.

3.4. Sosyal Hizmetler Yönetimindeki Yapısal Zafiyet: Mevcut kamusal hizmetler ve yönetimde halen sosyal hizmet; eğitim ve adalet sisteminden dışlanmış, "talep odaklı" (başvurucu gelirse müdahale et) bir yapıya hapsedilmiştir. Oysa sosyal hizmetin doğası "arz odaklı" ve "önleyici" olmayı ve de risk yönetimine yönelik yetkinliği gerektirir. Okul sosyal hizmeti, ancak bu dışlayıcı ve pasif yapının yıkılıp, sosyal hizmetin "sistemin çimentosu" olarak kabul edildiği **yenı bir yapılanma** ile de mümkün olabilir.

ÇAĞRI:SOSYAL HİZMET VE OKUL SOSYAL HİZMETİ BİR LÜTUF DEĞİL, GELECEĞİN ÇİMENTOSUDUR!

Karar Vericilere ve Kamuoyuna;

Türkiye'de okul sosyal hizmetinin kurulmamış olması; **Anayasa m.41** ve **m.42'deki** koruma ödevinin, **m.90'daki** hukuk üstünlüğünün ve **ÇKK m.4,6,44 ve 45'teki** eşgüdüm zorunluluğunun açık ihlalidir.

- **Hukuksuzluğa Ortak Olmayın:** Kamusal hizmetler arasında halen adalet,eğitim ve sağlık hizmetlerde sosyal hizmetlerin ve sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacı

dışlanarak yürütülen süreçler, **Anayasa m.137** uyarınca kanunsuz uygulama niteliğindedir.

- **Sosyal Devletin Gereği:** Eğitim, Sağlık ve Adalet arasındaki kopuk halkaları birleştirecek tek köprü ise sosyal hizmettir.
- **Harekete Geçin:** Sosyal hizmeti dışlayan mevcut idari yapı, çocukları korumak yerine mağduriyetleri gizlemektedir. Sosyal hizmet eksenli özel koruma yapısına sahip bir okul sistemi artık bir seçenek değil, hukuki bir mecburiyettir.
- **Harekete Geçin:** Sosyal hizmeti dışlayan mevcut idari yapı, çocukları korumak yerine mağduriyetleri gizlemektedir. Sosyal hizmet eksenli özel koruma yapısına sahip bir okul sistemi artık bir seçenek değil, hukuki bir mecburiyettir. 17.04.2026

Geleceğimizi sistemin dışına itmeyin! Okulda Sosyal Hizmet Bir Haktır!

SİSTEMİK İHMALE SON VERİN, ÇOCUKLARI KORUYUN!

SHU Nihat Tarımeri

Zürich Gençlik Savcılığı (Eski) Sosyal Çalışmacı/Sosyal Hizmet Uzmanı